

perioden efter 1917. Med de nævnte forbehold kan bogen på denne baggrund bestemt anbefales som en udmærket indføring til et herhjemme alt for overset emne.

Peter Hoxcer Jensen

KURT LUND og NIELS ROSENDAL JENSEN: Brydningsår i arbejderbevægelsen. 1900 til 1920. Studier i DKPs historie I. København, Tiden 1983. 144 s. Ill. 90 kr.

Mens Ib Nørlunds »Det knager i samfundets fuger og bånd« hidtil har været det eneste større værk om arbejderbevægelsens udvikling i Danmark set fra DKPs synspunkt, foreligger der nu et første bind i en ny serie »Studier i DKPs historie«. De to værker adskiller sig fra hinanden på to vigtige punkter. Nørlunds er et »rids« uden egentlige selvstændige studier, men med en anden interpretation end den socialdemokratiske; det er endvidere en fremstilling af hele arbejderbevægelsens historie. Bd. 1 i den nye serie bygger til dels på selvstændig forskning og bearbejdning af den nyere forskning, og den holder sig først og fremmest til partiets (DKPs) historie, i dette tilfælde altså forhistorien.

Det er en velskrevet fremstilling, og den forekommer også at være pædagogisk godt tilrettelagt; det er åbenbart meningen, at den skal kunne bruges bredt, og den er således ikke besværet med et tungt noteapparat (henvisninger til kilder osv. findes i teksten). Litteraturfortegnelsen (s. 142-144) er åbenbart et udvalg, men det er uklart, på hvilket grundlag den er stillet sammen: det er ikke en vejledning til selv læsning, og den er heller ikke udtømmende. I et nyt oplag (og i de kommende bind) burde dette blive afklaret.

Der er på en måde to dele i bogen, i tidsmæssig henseende skiller den omkring 1910. De to første kapitler har åbenbart til hensigt at fremstille hovedlinjen i dansk arbejderbevægelsens udvikling fra 1871 og frem, nemlig denne at arbejderbevægelsens opståen var et brud med borgerskabet, at bevægelsen oprindeligt stod på et revolutionært grundlag, og at dette efterhånden fra 1870ernes slutning sløredes, således at bevægelsen blev reformistisk, borgerliggjort. Dette skyldtes forskellige forhold, bl.a. nævnes adskillelsen af parti- og fagbevægelse i 1878 og fagbevægelsens dominans over den politiske bevægelse, den mangelfulde kamp »for at ændre folks bevidsthed i socialistisk retning« (s. 15) og Socialdemokratiets »lederlike« (s. 62). Også samfundsforholdene og den internationale udvikling spillede en rolle. Lund og Rosendal forsøger tydeligt at komme væk fra en moralsk fordømmende kritik (forræderi-tesen) og at give en rationel forklaring på udviklingen.

Det er ikke lykkedes konsekvent. Fremstillingen er så kortfattet, at det slagordsagtige åbenbart ikke kan undgås. Men problemet er nok især, at forfatterens selvstændige studier først egentlig begynder omkring 1910. Derved opstår der modsigelser i fremstillingen, som ikke har deres rod i virkeligheden. Hvis Lenin-citatet (s. 66) om »den relativt 'fredelige' karakter af perioden 1871-1914« havde været brugt som forståelsesramme for tiden op til 1900/1910, havde det måske været muligt at undgå nogle af disse modsigelser. Det er næppe korrekt, at kritisere bl.a. P. Knudsen og Emil Wiinblad for »trade-unionistisk politik« (s. 13), og for ikke at lægge vægt på den »socialistiske teori« (s. 12).

Senere kommer der da også en anden – mere positiv – karakteristisk af P. Knudsen, især i modsætning til Stauning (s. 59, 71). Man kunne hertil føje kritikken af Socialdemokratisk Ungdomsforbunds pacifisme (s. 31) og sammenligne med P. Knudsens antimilitaristiske politik i 1908.

Der findes mindre fejl i fremstillingen, det var det serbiske socialdemokrati, ikke det bulgarske, der i 1914 stemte mod krigsbevillingerne (s. 23); de konsekvente antimilitarister optog oprindeligt kun aktive militærnægtere i foreningen, deraf de lave medlemstal (s. 28). Man kan godt tvivle på, om Lenins 5 teser om imperialismen virkelig passer generelt på Danmark, f.eks. om kapitalporten oversteg vareeksporten (s. 67). Det er også problematisk at påstå, at DsF's forhold til (stor)strejker generelt var så negativt, som det gøres (s. 47). Det er korrekt, at DsF's ledere ikke i perioden efter storkonflikten i 1899 var indstillet på at fremprovokere strejker, at de helst så forhandlingsresultater, men f.eks. Jens Jensen og senere C. Martin Olsen var ikke uvillige til at bruge storstrejken som et politisk kampmiddel, og de fremførte dette som forslag på internationale faglige kongresser.

Der kan anføres indvendinger af lignende karakter mod bogens fremstilling. Men det er væsentligt at fastholde, at der hvor forfatterne har arbejdet selvstændigt, dvs. den overvejende del af bogen, er der tale om differentierede sammenfatninger af komplicerede forhold. Det er gennemgående, at udviklingens proceskarakter understreges. Her findes heller ikke fordømmende vurderinger, men sobre forklaringer på f.eks. Socialdemokratisk Ungdomsforbunds holdning til Socialdemokratiet (s. 83ff.), en holdning som forfatterne kritiserer, men som de samtidig også kan analysere rationelt.

En forklaring som, at »borgerliggørelsen stod i skærende kontrast til pionerernes linje, men udtrykte vel samtidig en kontinuitet i den politiske linje, partiet havde fulgt efter pionerernes dage« (s. 138), er en god karakteristisk af arbejderbevægelsens modsætningsfyldte udvikling. Fremstillingen beskæftiger sig især med venstreoppositionen, analyserer modsætningerne mellem dens forskellige fraktioner og modsætningerne i dens forhold til Socialdemokratiet – og resultaterne giver mening. Vurderingerne af Socialdemokratiet er ikke dybtgående – eksempelvis dets forhold til det parlamentariske demokrati – men bogens emne er først og fremmest venstrefløjens udvikling set i international kontekst.

Lund og Rosendal skriver i indledningen, at deres fremstilling ikke er den endelige version af, hvad der foregik i periodens arbejderbevægelse. Den er imidlertid et ikke uvæsentligt bidrag, og hertil hører også, at de har kunnet bruge det nyordnede DKU-arkiv, som efter sigende står åben for forskning for de ældre deles vedkommende.

Gerd Callesen

NIELS ERIK ROSENFELDT OG CARSTEN PAPE: Politikens Ruslandshistorie efter 1917. Sovjetstaten. Kbh., Politikens Forlag, 1983. 263 s. 298 kr.

Det siges ofte, at kendskabet til Sovjetunionen er ringe, og at det ville være ønskeligt med et højere informationsniveau om denne stat, dens indre forhold og opfattelse af omverdenen. Den postulerede uvidenhed gælder vistnok både